

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 32.

V Ljubljani, 11. velikega srpana 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Ōrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 8 K.

Vsebina: O šolskih stavbah. — Naš denarni zavod. — Šolske in učiteljske rane. — Deželna učiteljska skupščina v Ljubljani. — Donesek k ilustraciji istrskih razmer. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Računski sklep društva »Jubilejska samopomoč«. — Inserati.

O šolskih stavbah.

(Od kranjsko-štajerske meje.)

Kot učitelj, službujoč na Štajerskem, sem imel večkrat priliko priti na Kranjsko, kjer sem prišel v dotiko s kranjskimi tovariši, od katerih sem zvedel marsikatero zanimivost, ki vladajo v tej deželi. No, tu in tam sem se prepričal o resničnosti povedanega tudi na lastne oči. Namenil sem se napisati par besed o šolskih stavbah na skrajnem severovzhodu kranjske dežele. Nehote mi prihaja na misel članek, ki je priobčen bil v »Tovarišu« pod naslovom »Šola v svinjaku«.

Mogoče, da je bila tista šola še palača proti šolam v Motniku, Špitaliču, Št. Gothardu, Št. Ožbaltu i t. d.

Oglejmo si šolo v Špitaliču! To vam je stavba! Da bi cenjenim čitateljem to šolo opisali tako, kakor zasluži, se mi zdi nemogoče, ker bi mi zmanjkalo dostojnih izrazov. Dovolj je, ako rečem, da bi v tako stavbo noben boljši kmet na Štajerskem niti svojih prascev ne zaprl. S tem je dovolj povedano. Dosti boljša ni tudi motniška šola, ki je bolj kurniku podobna nego kakemu poslopju. Šola stoji že na nepripravnem, zakotnem in smrdljivem prostoru. V nizko, temno in zaduhlo šolsko sobo se pride po visokih lesenih stopnicah. V pritličju pa stanuje krojač, ki ima lepše stanovanje nego šolski voditelj. V šoli na Čemšeniku učitelj niti zakonitega stanovanja nima, ker ima samo eno sobo. In v taka zanemarjena poslopja mora zahajati nežna mladina, kjer ji je treba buditi in razvijati estetična čuvstva. In kaj naj poreče k tem ciganskim kočam učiteljstvo, ki mora hoditi vanje ter tam dan za dnevom požirati pogubonosne bacile! In take razmere bodo še ostale v kljub mednarodnemu kongresu v Norimberku.

Šolske oblasti niti pojma nimajo, kako izpodkopujejo ugled podložnemu učiteljstvu. Ali bo ljudstvo ali bodo otroci rešpektirali učitelja, ki mora zahajati v take lokale? Skrajni čas bi že bil, da bi napravili enkrat konec tem škandaloznim razmeram.

V Špitaliču in Št. Ožbaltu sta zasilni šoli, otrok je pa toliko, da bi bili lahko v obeh krajih dvorazrednici oziroma trirazrednici. Tudi v tem oziru je vse zanemarjeno. Ko bi hotela gospoda le nekoliko pogledati farovže in kaplanije po

kmetih, kake palače so to! Za šolo je seveda vsaka skrpučana luknja dobra. Za prve ima naše ljudstvo denar, za druge ne. Šolske oblasti bi morale tudi vedeti, da se občine gotovo ne bodo pobrigale za asaniranje teh razmer, dokler bodo v klerikalnih rokah. Kakor gotovi ljudje nimajo srca za gmotne razmere učiteljstva, tako jih tudi nimajo za njih zdravje in ugled.

Tu navedena dejstva nam pa tudi dokazujejo, kako opravičeno in utemeljeno je dr. Šušteršiča očitanje šolskih palač. Radovedni smo, kaj poreče k temu »Slovenec«.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca malega srpana 1905 K 113.819.35.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zaradi preselitve dosedanjega načelnika g. Primožiča je priobčil uradni list »Laibacher Zeitung« ta-le:

Firm. 820.

Zadr. III. 162/4.

Razglas.

Vpisalo se je v združnem registru pri firmi:

Hranilnica in posojilnica »Učit. konvikta« v Ljubljani

reg. zadruga z omejenim jamstvom, da je iz načelstva izstopil Štefan Primožič, vstopil je pa Ant. Likozar, učitelj-voditelj v Ljubljani.

Načelnik je sedaj Ivan Bernot, namestnik načelnika pa Jakob Dimnik.

Ljubljana, 6. julija 1905.

Šolske in učiteljske rane.

Znano je, da zahtevajo od učiteljstva in šolske mladine vedno več, akoravno je dokazano, da človeštvo neprenehoma hira. Zato smo se tudi ustrašili najnovejšega ukaza, ki zahteva najstrožje postopanje pri sprejemnih izpitih za srednje šole in pa, ker se prevelika strogost bliža krivici.

»Allzu scharf macht schartig,« pravi celo nemški pregovor. V Ljubljani je pa tudi znan slučaj, da je učenec jako dobro napredoval in postal že v drugem polletju odličnjak, ki so ga hoteli pri sprejemnem izpitu vreči in so ga sprejeli le po milosti tedanjega ravnatelja.

Zahteve sprejemnih izpitov se sploh ne strinjajo z nalogo ljudske šole. Analiza je za 9 in 10 letne učence vobče pretežka, učitelj z njo tudi zazpravi veliko časa, ki bi ga lahko uspešneje porabili za spisje. Ta nedostatek se tudi kmalu pokaže pri učencih v srednji šoli, ker so v začetku pri spisnih nalogah grozno nerodni. Ljudski učitelj pri pičlo odmerjenem času pač ne more delati čudežev v dveh jezikih. Ako je torej analiza absolutno potrebna za sprejem v srednjo šolo, potem naj ustanove posebne pripravljalne tečaje, kakor jih imajo že v drugih deželah, kjer zahtevajo znanje več jezikov. Dejstvo, da se slabjši učenci že čez 2 mesca povrnejo na ljudsko šolo, kaže, da so sprejemni izpiti celo brez pomena. Z napravo posebnih pripravljalnih tečajev za srednje šole bi se tudi lahko popolnoma odpravili sprejemni izpiti. Morebiti to stvar uredi letošnja deželna učiteljska skupščina.

Zdi se nam, da prepad med ljudsko in srednjo šolo širi tudi sedanja obravnava realij. Prepičlo odmerjena tvarina pri realijah in vedno ponavljanje iste snovi — pospešuje lenobo*) pri nadarjenih učencih in to potem ovira boljši napredek v srednji šoli, kjer se tvarina skoraj vsako uro menja.

Največa učiteljska rana je pač slabo gmotno stanje, ali tudi drugače učiteljstvo premalo podpirajo. Otroci častnikov in uradnikov imajo pri sprejemih v vojaške šole in vzgojališča veliko prednost, zato bi želeli, da dajo učiteljskim hčeram tudi večjo prednost pri sprejemu na učiteljska. Mislimo, da je to povsem pravična zahteva, zlasti — ker prejemki učitelja še niso tako uravnani, da bi lahko v smislu državnega zakona stanu primerno vzgajal svoje otroke. — a —

Deželna učiteljska skupščina v Ljubljani.

III.

K prvima poglavjema moramo dodati še nekatere stvari, ki naj pridejo v razgovor pri dež. učiteljski skupščini. Tičejo se te stvari naših nadzornikov. Učitelji imamo uradno postavljene tri nadzornike, t. j. deželnega, okrajnega in krajnega nadzornika. Poleg teh imamo pa še vse polno neuradnih nadzornikov, ki so čestokrat za svoje »nadzorovanje« bolj vneti kakor naši uradni nadzorniki. Mi si predstavljamo šolske nadzornike kot prijatelje in svetovalce učiteljev, vsaj tako govore tudi naši zakoni. Kot naši nadzorniki morajo biti do nas tolerantni in ne smejo nastopati pri svojem nadzoru tako, kakor nastopajo policijski in orožniški nadzorniki napram svojim izvrševalnim organom. Sicer se ne smemo pritoževati proti vsem dosedanjim nadzornikom, pač pa tukaj očitno pribijamo nastopanje dveh ali treh nadzornikov, ki so dali dovolj prilike, da je bilo vse učiteljstvo ogorčeno. Prvi je znani mož, ki prisluškuje pri vratih in pregleduje zvezke učencev po ulicah. Osedlanega ima svojega »šimeljna« z vsemi mogočimi sitnostmi in pikolovstvom po vseh mogočih formalnih stopnjah. Povsem naravno je, da takega nadzornika

*) Tu opozorimo na članek, ki ga je spisal slavni Komensky pod naslovom: »Kako pregnati lenobo iz šole«. Slovenski prevod se nahaja v V. Pedagoškem letniku.

Uredn.

ne spoštuje učiteljstvo in ne izvršuje z nobenim veseljem njegovih prepotentnih ukazov. Drugi nadzorovalni mož je nastopil — do sedaj znano — samo enkrat, toda takrat pod vso spodobnostjo proti učitelju; in tu poudarjamo, proti učitelju, ki je zaslužil kaj drugega, kakor nadzorniško poniževanje. Kaj takega si prepoveduje učiteljstvo za vse večne čase od vsakogar! »Hat er schon eingereicht.« naj bo zadnji disakord, ki je zazvenel na uho učitelja! Ako zahtevajo od nas spodobno vedenje, zaslužimo in zahtevamo tudi mi spodobno govorjenje v uradnem in neuradnem občevanju. Tretji nadzornik naj ne smatra učiteljev za gostilniške markerje, ki so za donajanje piva ali vina. Vsi trije zadevni nadzorniki, vzeti sumarično, ne sodijo v krog šolskih nadzornikov, temveč v drugo kategorijo z drugimi tendencami. Pri dež. učiteljski skupščini mora priti tudi to v razgovor in sicer na vsak način. Lepo bi bilo, da nas tlačijo in žalijo še taki faktorji, ki bi morali naš ugled pospeševati s svojo avtoriteto v javnosti, ker drugega nam itak ne morejo dati! Dati nam morajo zagotovila, da ne nastavijo nič več takih šolskih nadzornikov, ki bi izvrševali svojo službo v takem tonu in na tak način, kakor zgoraj opisani trije možje. Učiteljstvo svoje nadzornike spoštuje in upošteva njih nasvete po možnosti, nikakor pa neče prenašati poniževanja in zahteva zato od tistih, ki nastavljajo nadzornike, naj sežejo pri njih izbiranju po možeh, ki so stanovsko naobraženi in izobraženi, ki imajo ugled in veljavo pri učiteljstvu, nikar pa ne segati po majhnih ljudeh, ki pa so potem veliki pri šikaniranju in pedantstvu do učiteljev. Po teh naših resničnih besedah pa nikar ne sodite in mislite, da govori iz nas ošabnost in oholost, pač pa nam je narekoval te stavke tisti čut, ki se umenuje nezasluzena užaljenost.

Nekatere besede še o krajnih šol. nadzornikih in krajnih šol. svetih. Krajnim šolskim nadzornikom naj bi se vselej poslalo pri njih imenovanju navodilo, kaj imajo nadzorovati in kaj ne. Vsakega bi morali takoj odstaviti, če se mu dokaže, da svojo službo zlorablja in učiteljstvo po krivici obrekuje. S tem bi kmalu prenehale krivične ovadbe raznih ljudi! Izda naj se postavnoveljaven odlok, s katerim se določa, da ima pri nakupu učil, knjižnice, uradnih tiskovin it. d. izključno določevati le šolski voditelj. Vsako samovoljno nakupovanje šolskih potrebščin po predsedniku kraj. šol. sveta naj se prepove. Kaj, koliko in kakšne stvari so potrebne, ve najbolje učitelj, zato sodi njemu določevanje in nikomur drugemu. Mnogo je še stvari, ki bi jih morali obravnavati pri dež. učit. skupščini. Kakor nam je znano, imajo delegatje že več hvalevrednih predlogov, zato jih ne naštevamo tu. Nekateri pesimisti pravijo, da se bo to in ono brezuspešno predlagalo. Takim rečemo to-le: Predstojeca učiteljska skupščina mora odkriti vse rane, ki so na našem telesu. Prikrivati nočemo ničesar. Vse to se mora uradno konstatovati in poročati na najvišje mesto. Tam morajo izpregledati, v kakšnem položaju se nahajamo, in če jim je kaj do tega, da bode šolstvo napredovalo, morajo sprejeti naše predloge. Glavno pri tem pa je, da pokažemo svojo zavednost in neustrašenost v boju za naše pravice. To morajo tudi upoštevati in po tem ravnati. Živimo v času, ko je treba ne samo trkati, temveč pošteno ropotati, da slišijo tisti, ki jih kličemo.

Kvišku srca, a ne povešati glave! Bojujemo se za napredek šole in za izboljšanje našega gmotnega po-